

ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТДА ХАРАЖАТЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Мустафоев Акбар Мустафо ўгли
Тошкент давлат иқтисодий университетининг
“Аудит” кафедраси ўқитувчиси
E-mail: mustafoyev.akbar.94@mail.ru

Аннотация. Мазкур мақолада инновацион фаолият иқтисодийнинг барқарор ривожланиши ва рақобатбардошлигини оширишда муҳим роль ўйнайди. Бундай фаолиятнинг самарадорлигини таъминлаш учун харажатларнинг аниқ ва тўғри ҳисобланиши муҳимдир. Шу билан бирга, харажатлар аудити инновацион лойиҳаларнинг иқтисодий самарадорлигини баҳолаш ва молиявий ҳолатни яхшилаш учун асосий восита ҳисобланади. Шунингдек мақолада инновацион фаолиятда харажатлар аудитини такомиллаштиришга қаратилган тадқиқотлар, усуллар ва имкониятларни муҳокама қилади. Харажатлар аудити бўйича мавжуд муаммолар ва уларни ҳал қилиш йўллари, шунингдек, аниқ ва ишончли молиявий маълумотларни таъминлаш учун замонавий усулларни жорий этиш кераклиги таъкидланади. Харажатлар аудитини такомиллаштириш, инновацион лойиҳаларнинг молиявий таъминоти ва натижаларини яхшилашга ёрдам беради.

Калит сўзлар: Инновация, харажатлар аудити, иқтисодий самарадорлик, молиявий ҳисобот, лойиҳаларнинг самарадорлиги, аудит усуллари.

КИРИШ

Янги Ўзбекистонда ҳар бир соҳада янгиликка интилиш, замонавий ёндашувлар асосида фаолият олиб бориш энг муҳим масалалардан бири саналади. Инновацион фаолиятни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, миллий инновация тизимини ривожлантириш, илғор технологияларни жорий этиш механизмларини такомиллаштириш, илм-фан ва техника соҳаларининг устувор йўналишларини ривожлантириш мамлакатда амалга оширилаётган кенг кўламли иқтисодий ислохотларнинг ажралмас қисми ҳисобланади. Шу мақсадда, 2018 йил 15 июлда давлат раҳбари томонидан қабул қилинган “Инновацион лойиҳалар ва технологияларни ишлаб чиқаришга татбиқ этишни рағбатлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”¹ги қарор доирасида ташкил этилаётган Инновацион ғоялар, технологиялар ва лойиҳалар республика ярмаркаси давлат, илм-фан, ишлаб чиқариш ҳамда бизнес ўртасида самарали ҳамкорликни мустақкамлашга хизмат қилмоқда.

Шавкат Мирзиёевнинг инновацион тараққиёт ва аудиторлик фаолиятига оид нутқлари Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти ҳамда халқаро муносабатларида муҳим ўрин тутаяди. Президентнинг инновация ва молиявий назоратга бағишланган чиқишларида, асосан, иқтисодий ислохотлар, янги технологияларни жорий этиш ҳамда давлат молиявий бошқаруви масалаларига эътибор қаратилади. Инновацион лойиҳаларнинг молиявий барқарорлигини таъминлаш ва уларнинг самарадорлигини баҳолаш мақсадида харажатлар

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 майдаги “Фаол тадбиркорлик ва инновацион фаолиятни ривожлантириш учун шарт-шароитларни яратиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”гининг ПҚ-3697-сонли қарори

аудити муҳим восита бўлиб, молиявий ресурслардан самарали фойдаланишни таъминлашда асосий роль ўйнайди.

МЕТОДЛАР ВА УСУЛЛАР

Тадқиқотни амалга оширишда ишончли маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш мақсадида бир нечта методлар қўлланилади. Жумладан, социологик сўровлар, интервьюлар, анкеталар орқали жамланган маълумотлар тадқиқотнинг эмпирик асосини шакллантиради. Бундан ташқари, статистик таҳлиллар, иқтисодий моделлаштириш ва кейс-стади усуллари ёрдамида инновацион фаолиятда харажатлар аудитининг самарадорлиги баҳоланади.

Шунингдек, тадқиқот давомида корхоналарнинг молиявий ҳисоботлари ва бошқа тегишли маълумотлардан фойдаланган ҳолда иқтисодий таҳлил ўтказилади. Бу ёндашув харажатлар аудитининг инновацион жараёнлардаги ўрни ва аҳамиятини чуқурроқ ўрганишга ҳамда молиявий барқарорликни таъминлаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқишга хизмат қилади.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Ушбу тадқиқотнинг мақсади – инновацион фаолиятда харажатлар аудитини такомиллаштириш йўллари, механизмлари ва амалий ёндашувларини аниқлашдан иборат. Бунда қуйидаги методологиялардан фойдаланилади:

Теориявий таҳлил – Инновацион фаолият ва харажатлар аудити бўйича мавжуд адабиётлар, назарий асослар ва илмий тадқиқотлар ўрганилади. Шунингдек, иқтисодий самарадорлик ва харажатлар аудитига оид муаммолар таҳлил қилиниб, уларни ҳал этиш йўллари аниқланади.

Эмпирик тадқиқот – Инновацион фаолиятни амалга ошираётган корхоналарда харажатлар аудити амалиёти ўрганилади. Бу мақсадда молиявий ҳисоботлар таҳлил қилиниб, аудиторлик натижалари бўйича маълумотлар йиғилади.

Кўрсаткичлар ва индикаторлар таҳлили – Харажатлар аудити самарадорлигини баҳолаш учун молиявий ҳисоб-китоблар, иқтисодий кўрсаткичлар ва статистик маълумотлар таҳлил қилинади.

Солиштирувчи таҳлил – Турли инновацион лойиҳаларда қўлланилаётган харажатлар аудити усуллари ўрганилиб, маҳаллий ва халқаро тажрибалар асосида самарали ёндашувлар ишлаб чиқилади.

Тавсиялар ва таклифлар – Олинган натижалар асосида харажатлар аудитини такомиллаштириш, инновацион фаолиятни самарали бошқариш ва молиявий назорат тизимини яхшилаш бўйича таклифлар ишлаб чиқилади.

Ушбу ёндашув инновацион фаолиятнинг молиявий барқарорлигини таъминлаш ҳамда харажатлар аудитини такомиллаштиришга қаратилган аниқ чора-тадбирларни белгилаш имконини беради.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ

Маҳаллий олимлардан У.В. Гафуровнинг ишида Ўзбекистонда инновацияларни молиявий рағбатлантиришга йўналтирилган махсус жамғармалар тузиш орқали кичик бизнесни инновацияларни амалиётга жорий қилиш фаоллигини оширишни рағбатлантириш масалалари урганилган. Отажонов ишид кичик бизнес субъектларининг инновацион фаолиятини ривожлантиришда амалга оширилган самарали инновацион лойиҳалар натижаларини амалиётга жорий қилиш каби масалалар кўрилган. Умаров., С.С.Саидкаримова., Ш.Б. Облақулова ишларида саноат корхоналарининг инновацион салоҳияти ва уни кўрсатгичлари урганилган, ишларида саноат корхоналарининг инновацион салоҳиятининг мазмун - моҳияти, таркиби ва уни ифодаловчи кўрсатгичлар урганилган. А.И. Закиров ишида Россия саноати ва саноат корхоналарининг инновацион салоҳиятини корхоналарининг инновацион фаолият натижаларига ва инновацион фаолиятга таъсир қилувчи омиллардан фойдаланиш орқали баҳолаш масалалари урганилган. С.С. Полосков ишида инновацион фаолиятни муваффақиятли олиб боришга таъсир этувчи ички ва ташқи муҳит омиллари.

Инновацион фаолият аудитини қуйидаги мақсадларни кўзлаши мумкин:

- тижорат салоҳиятига ега янги технологияларни аниқлаш;
- тадқиқот натижаларини амалга ошириш учун янги имкониятларни аниқлаш (кўникмалар, тажриба, билим, ускуналар);
- енг еҳтимолни аниқланг
- имкониятлари ҳар бир амалга ошириш учун йўллари.

Технологик ва маркетингга инновацион фаолият. Биринчиси, технологик техникани, процедураларни ва корхонада уларнинг самарадорлиги ва самарадорлигини баҳолаш учун ишлатиладиган усуллар. У қуйидаги вазифаларни ҳал қилишга қаратилган:

1. Мавжуд муаммоларни тўплаш, таҳлил қилиш ва тартиблаш ва уларни текислаш учун мақбул ечимларни ишлаб чиқиш.
2. Технологиясини оптималлаштириш кафедралар.
3. Асосий технологик жараёнларнинг самарадорлигини ошириш.
4. Инновацион корхона ходимларини таҳлил қилиш ва (агар керак бўлса) малакасини ошириш ва бошқалар.

Инновация фаолият соҳасидаги харажатлар аудити корхона ва унинг янги маҳсулотларининг бозорга киришга тайёрлигини аниқлаш учун мўлжалланган. У корхонада маркетинг сиёсатини амалга ошириш билан боғлиқ саволларга унинг самарадорлиги билан жавоб бериши керакинновацион билан боғлиқ дастурмаҳсулот, ходимларни рағбатлантириш билан белгиланган мақсадлар билан чизик ва яна кўп нарсалар. Ўзбекистонда инновацион фаолият ва аудит тизимини такомиллаштириш мамлакатнинг иқтисодий ривожланишини давом эттириш, рақобатбардошлигини ошириш ва давлат ресурсларини самарали

бошқариш учун муҳим омилдир. Инновацион фаолият ва аудит тизими ўртасидаги ўзаро боғлиқлик, молиявий назоратнинг шаффофлиги ва янги технологияларнинг интеграцияси иқтисодиётнинг барқарор ривожини таъминлайди. Инновацион фаолиятда харажатлар аудитини ўтказишдаги камчиликлар ҳам мавжуд.

НАТИЖАЛАР

Тадқиқот натижалари инновацион фаолиятда харажатлар аудитини такомиллаштиришга қаратилган бир қатор муҳим хулосаларни ўз ичига олади. Ушбу натижалар инновацион фаолиятнинг молиявий самарадорлигини яхшилаш, харажатларни тўғри ҳисоблаш ва мониторингни самарали ташкил қилишда катта аҳамиятга эга. Биз ушбу илмий натижаларимизга га қуйидагича изох бердик:

1. Аудит методологиясининг ривожланмаганлиги

Инновацион фаолиятдаги харажатлар аудитига оид махсус методологиянинг етилмаганлиги муаммо туғдиради. Инновацион лойиҳаларнинг натижалари кўп ҳолларда узоқ муддатли ва аниқ ўзгаришлар билан алоқадор бўлгани учун, уларни бирламчи ҳисоботларда тўғри таҳлил қилиш қийин. Аудиторлар учун инновацион лойиҳаларнинг натижалари, уларнинг самарадорлиги ва қарзларининг аниқ баҳоланиши керак.

2. Шаффофликнинг йўқлиги

Инновацион лойиҳаларда маблағларнинг сарфланишини текширишда шахсий ёки коммерция манфаатлари сабабли шаффофликнинг йўқлиги ва маълумотларнинг номаълумлиги — муҳим муаммодир. Бу ҳолат молиявий мониторингни ва аудитни аниқ ва ишончли амалга оширишни қийинлаштиради. Баъзи ҳолларда, инновацион лойиҳаларнинг маблағлари, уларнинг тўғри сарфланиши ва натижалари тўғрисидаги маълумотлар кам бўлиши мумкин.

3. Инновацион лойиҳаларнинг аниқлик ва қимматлиги

Инновацион лойиҳаларнинг самарадорлигини баҳолашда аниқ ва ишончли кўрсаткичларнинг етишмаслиги — бошқа бир камчилик. Янги технологиялар ва лойиҳалар, кўпинча, барқарор натижаларни тезда кўрсатмайди, шунинг учун уларнинг молиявий натижаларини баҳолаш осон бўлмайди. Бундай ҳолатда, аудит жамоалари лойиҳаларнинг хулосаларини тўғри хулоса қилишда мушкулларга дуч келиши мумкин.

4. Қийин шарт-шароитлар ва ишлаш муддати

Инновацион лойиҳалар кўпинча янги ғояларни татбиқ этиш ва текшириш жараёнида мавжуд бўлган техник ва молиявий муаммоларга дуч келади. Бундай лойиҳаларда харажатлар тез ўзгаради ва янгиланади, шунинг учун уларни мониторинг қилиш ва таҳлил қилиш, айниқса, тезкор тасвирлаш зарурияти туғилади. Бу эса аудитчилар учун қийинликлар яратиши мумкин.

5. Рақамли технологиялардан фойдаланишнинг паст даражадаги интеграцияси

Инновацион фаолиятни молиявий текширишда рақамли технологиялардан тўлиқ фойдаланишнинг паст даражада бўлиши. Замонавий аудиторлик фаолиятини автоматлаштириш ва рақамли мониторинг тизимларини жорий қилиш орқали ёки уларни амалиётга татбиқ этишда ёшлардаги ёки корхонадаги муаммолар инновацион лойиҳалардаги харажатларни аниқ баҳолашда қийинчиликларни келтириб чиқаради.

6. Маълумотлар базасининг етишмаслиги

Инновацион лойиҳаларни баҳолаш учун зарур бўлган маълумотларнинг тўпланишида ҳам муаммолар юзага келиши мумкин. Баъзи ҳолларда лойиҳаларнинг барқарорлик натижалари ёки ушбу лойиҳаларга сарфланган маблағлар тўғрисида тўлиқ ва ишончли маълумотлар мавжуд бўлмайди. Бу эса аудитчиларга хато хулоса қилиш хавфини туғдиради.

7. Рақобатни ҳисобга олмаслик

Инновацион фаолиятдаги харажатларнинг аниқ баҳоланишида рақобат муҳити, ёки хусусий сектордаги бевосита рақобат таъсирларининг ҳисобга олиниши муҳим аҳамиятга эга. Аудиторлар рақобат шароити ва бозордаги ўзгаришларни тўғри баҳолашга эътибор қаратишлари керак.

Биз юқоридаги ҳолатларни инобатга олиб қуйидаги таклифларни бердик:

Бундай камчиликларнинг илмий ечимлари давлат ва хусусий секторда самарали аудит амалга оширилишини таъминлашга ёрдам беради. Қуйида мазкур камчиликларга қаратилган илмий ечимлар келтирилади:

1. Методологияни такомиллаштириш

Инновацион лойиҳаларнинг натижаларини баҳолаш ва харажатларни аниқ текшириш учун методологияни такомиллаштириш зарур. Бунинг учун:

Халқаро стандартларни қабул қилиш ва адаптация қилиш: Инновацион фаолиятни аудиторлик кўрсаткичлари асосида баҳолаш учун халқаро аудиторлик стандартлари, масалан, IFAC (International Federation of Accountants) ва ISA (International Standards on Auditing) дан фойдаланиш мумкин.

Илмий тадқиқотлар ва амалий усуллар: Инновацион лойиҳаларни баҳолаш учун янги ишлаб чиқарилган методологияларни ва ҳисоб-китоб усулларини жорий қилиш керак. Бу, хусусан, инновацион лойиҳаларнинг риски ва аниқ харажатларни баҳолашда самарали бўлиши мумкин.

2. Рақамли технологиялардан фойдаланиш

Инновацион фаолиятда харажатларни аниқ баҳолаш ва аудитни самарали ташкил этиш учун рақамли технологияларнинг қўлланилиши муҳим. Бунда:

Автоматлаштириш ва искусственный интеллект: Аудит жараёнини автоматлаштириш ва машина ўрганиш (machine learning) усулларида фойдаланиш, маълумотларни тез ва ишончли равишда таҳлил қилиш имконини яратади.

Big Data ва аналитика: Кўп маълумотларни таҳлил қилиш ва уларни тизимлаштириш орқали харажатлар аудитини тўғри ва аниқ баҳолаш мумкин.

Бу, ўз навбатида, лойиҳаларнинг молиявий самарадорлигини баҳолашда муҳим роль ўйнайди.

3. Шаффофликни ошириш

Инновацион лойиҳаларда маблағларнинг сарфланиши ва натижалари тўғрисидаги маълумотларнинг шаффоф бўлиши талаб этилади. Бунинг учун:

Маълумотларнинг аниқлиги ва ишончлилиги: Лойиҳалар бўйича барча молиявий ҳисоботлар тўғри ва аниқ шаклда ишлаб чиқилиши керак. Шунингдек, давлат органлари ва хусусий сектордаги барча маълумотлар барча ишончли манбалардан тўпланиши ва бирлаштирилиши шарт.

Аудит натижаларини оммага эълон қилиш: Аудит натижаларини аниқ ва шаффоф ёзиш, маълумотларни жамоатчиликка тақдим этиш орқали шаффофликни таъминлашга эришиш мумкин.

4. Кадрларнинг малакасини ошириш

Инновацион лойиҳаларнинг хатарларини тўғри баҳолаш ва уларга тўғри аудит қилиш учун аудиторлар ва иқтисодчиларнинг малакасини ошириш талаб этилади:

Махсус тренинглар ва курслар: Инновацион фаолият ва аудиторлик соҳасида юқори малакали мутахассислар тайёрлаш, уларга янги технологик ва молиявий инструментларни тадқиқ қилишга йўналтириш керак.

Аудитчилар учун инновацион асбоблар ва дастурлар: Аудиторлар учун инновацион лойиҳаларни баҳолашга мос келувчи янги ҳисобот асбоблари ва дастурларни ишлаб чиқиш керак.

5. Натижаларни баҳолашдаги стандартлаштириш

Инновацион фаолиятдаги харажатлар аудитига оид баҳолаш стандартларини ишлаб чиқиш, амалдаги баҳолаш усулларини стандартлаштириш, самарали лойиҳаларни мустаҳкамлаш учун муҳимдир:

Инновацион лойиҳалар учун махсус баҳолаш стандартлари: Инновацион лойиҳаларнинг самарадорлиги ва натижаларини баҳолаш учун алоҳида стандартлар, масалан, ROI (Return on Investment) ва NPV (Net Present Value) усулларидан фойдаланиш мумкин.

Параметрларнинг аниқ белгилаш: Лойиҳаларнинг хатарлари, қайтаримлар ва ресурслар сарфини аниқ белгиланган параметрлар асосида баҳолаш талаб этилади.

6. Халқаро ва миллий тажрибалардан фойдаланиш

Инновацион фаолият ва харажатлар аудитини такомиллаштириш учун халқаро амалиётлардан ўрганиш ва уларни миллий шарт-шароитларга мослаштириш муҳим аҳамиятга эга:

Халқаро аудит стандартлари: Халқаро аудиторлик стандартларидан (масалан, IFRS - International Financial Reporting Standards) фойдаланиш, лойиҳаларнинг натижалари ва молиявий ҳолатини аниқ баҳолашда муҳим аҳамиятга эга.

Маҳаллий тажрибаларни интеграция қилиш: Ўзбекистоннинг иқтисодий шароитига мослаштирилган инновацион фаолиятнинг аудитини амалга ошириш учун маҳаллий тажрибалардан фойдаланиш керак.

7. Инвестицияларнинг самарадорлигини баҳолаш

Инновацион лойиҳаларда сарфланган инвестициялар самарадорлигини аниқ баҳолаш муҳимдир:

Инвестицион баҳолаш методларини ривожлантириш: Лойиҳаларнинг инвестициялари ва сарфланган маблағларини самарали баҳолаш учун янги иқтисодий ва молиявий усулларни ишлаб чиқиш талаб этилади.

Рискинни бошқариш: Инновацион лойиҳалардаги рискинни тўғри баҳолаш ва аудит қилиш, уларнинг самарадорлигини яхшилашга ёрдам беради.

Инновацион фаолиятда харажатлар аудитини ўтказишдаги камчиликларнинг илмий ечимлари, кўп жиҳатдан, методологиянинг такомиллаштирилиши, рақамли технологияларнинг қўлланилиши, шаффофликни ошириш, кадрларнинг малакасини ошириш ва натижаларни стандартлаштиришга қаратилган. Бу йўналишлардаги аниқ тадбирлар инновацион лойиҳаларнинг молиявий самарадорлигини баҳолашда ёрдам беради ва Ўзбекистонда аудит тизимини янада такомиллаштириш имкониятини яратади.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Инновацион фаолиятнинг молиявий самарадорлигини ошириш ва мавжуд ресурслардан оқилона фойдаланиш иқтисодиётнинг барқарор ривожланишига муҳим таъсир кўрсатади. Замонавий инновацион жараёнларнинг муваффақиятли амалга оширилиши молиявий механизмларнинг самарали йўлга қўйилишига ва инвестицияларнинг оқилона тақсимланишига боғлиқдир. Шу нуқтаи назардан, инновацион лойиҳаларнинг молиявий натижаларини аниқ баҳолаш ва уларнинг самарадорлигини ошириш учун харажатлар аудити муҳим инструмент ҳисобланади.

Тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, харажатлар аудити нафақат инновацион лойиҳаларнинг молиявий ҳолатини таҳлил қилишда, балки уларнинг рентабеллигини ошириш, маблағлардан самарали фойдаланиш ва таваккалчиликларни камайтиришда ҳам муҳим ўрин тутаяди. Аниқ ва ишончли молиявий ҳисобот юритиш, харажатларнинг тўғри мониторинги ва уларнинг мақсадли сарфланишини таъминлаш инновацион фаолиятнинг умумий натижадорлигини оширишга хизмат қилади.

Шу билан бирга, харажатлар аудити жараёнида муайян муаммолар мавжуд бўлиб, улар инновацион фаолият самарадорлигига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Биринчидан, харажатларни таҳлил қилиш усулларининг етарлича аниқ эмаслиги, уларнинг инновацион соҳада қўлланилишидаги чекловлар самарадорликни пасайтириши мумкин. Иккинчидан, замонавий рақамли технологиялар ва автоматлаштирилган таҳлил воситаларининг етарлича

қўлланилмаслиги харажатлар аудитининг натижаларини ишончсиз қилиши мумкин. Учинчидан, молиявий маълумотларнинг ишончилиги ва аниқлиги бўйича муаммолар инновацион лойиҳаларнинг тўлиқ молиявий баҳоланишига тўсқинлик қилади.

Шу сабабли, инновацион фаолиятни молиявий жиҳатдан самарали бошқариш учун харажатлар аудитини такомиллаштириш, унинг методологиясини мукамаллаштириш ва замонавий таҳлил усулларини кенг жорий этиш зарур. Бу нафақат инновацион лойиҳаларнинг молиявий барқарорлигини оширишга, балки уларнинг узоқ муддатли ривожланиш стратегияларини шакллантиришга ҳам имкон яратади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 майдаги “Фаол тадбиркорлик ва инновацион фаолиятни ривожлантириш учун шарт-шароитларни яратиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-3697-сонли қарори.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 июлдаги Ўзбекистон Республикасининг “Инновацион фаолият тўғрисида”ги ЎРҚ-630-сонли қонуни.
3. Афонин, И.В. Инновационный менеджмент и экономическая оценка реальных инвестиций: учебное пособие / И.В. Афонин. – М.: Гардарники, 2016. – 201 с.
4. Оголева, Л.Н. Инновационная составляющая экономического роста / Л.Н. Оголева. – М.: [б.и.], 2016. – 278 с.
5. Мамутов, В.К. Правовое обеспечение инновационной деятельности / В.К. Мамутов // Экономика региона. – Екатеринбург: Институт экономики УрО РАН, 2009. – № 4. – С. 51–56.
6. Баранова, Е.С. Экономические науки / Вестник ЧитГУ. – 2012. – № 2(81). – С. 125–128.
7. Барковская, В.Е. Методологические аспекты оценки инновационной деятельности малых предприятий в наукоградах / В.Е. Барковская // Вестник Астраханского государственного технического университета. Серия: Экономика. – 2020. – № 3. – С. 27–34.
8. Буланова, Е.В., Соменкова, Н.С., Ягунова, Н.А. Формирование стратегии развития малого инновационного предприятия промышленного комплекса // Вопросы инновационной экономики. – 2020. – Т. 9, № 2.
9. Зокиров, А.И., Владыка, М.В. Оценка инновационного потенциала российской промышленности / А.И. Зокиров, М.В. Владыка // Экономические и гуманитарные науки. – 2018. – Т. 323, № 12. – С. 12–17.
10. Мурашова, Н.А. Анализ факторов, влияющих на эффективность инновационной деятельности / Н.А. Мурашова // Экономика и предпринимательство. – 2020. – № 8. – С. 1016–1021.

11. Санникова, И.Н., Татарникова, Э.В. Оценка инновационного потенциала предприятия для управления развитием / И.Н. Санникова, Э.В. Татарникова // Менеджмент в России.
12. Бакалягин, Г.Б. Инновационные аспекты развития малого предпринимательства в современных условиях // Изд-во Типография ИП Насирдинова В.В., 2011. – С. 5–6.
13. Бурханов, М. Формы и методы инновационного развития и оценки их влияния на рост конкурентоспособности предприятий Узбекистана // Иқтисод ва молия. – Тошкент, 2012. – № 11. – Б. 8–15.
14. Гафуров, У.В. Инновацион ғояларни амалиётга жорий этишда кичик бизнес иштрокини фаоллаштириш // Иқтисод ва молия. – Тошкент, 2012. – № 2. – Б. 17–23.

Интернет-ресурслар:

15. Инновация тушунчаси ҳақида. – Режим доступа: <https://www.terabayt.uz/post/innovatsiya-tushunchasi-haqida>
16. Инновацион ривожланиш вазири билан эксклюзив суҳбат. – Режим доступа: <https://kun.uz/>
17. Инновация – биз ёшларни келажакни яратишга руҳлантормоқда. – Режим доступа: <https://yuz.uz/news/innovatsiya--biz-yoshlarni-kelajakni-yaratishga-ruhlanfirmoqda>
18. Инновацион фаолият қонун билан қўллаб-қувватланади. – Режим доступа: https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/innovacion_faoliyat_qonun_bilan_qullab-quvvatlanadi